

and those who have a general interest in congregational studies will also find this study fascinating and insightful.

Mark J. Cartledge
Professor, London

DOI: 10.51619/stk.v98i1.23944

Sven Rubenson et al. (red.). *Colonial Power and Ethiopian Frontiers 1880–1884*. Lund: Lund University Press. 2021. 312 s.

Colonial Powers and Ethiopian Frontiers 1880–1884 är en nytutkommen publicering av den fjärde delen av serien *Acta Aethiopica*, vars första del kom ut 1987 med Sven Rubenson som huvudredaktör. Nästan tvåhundra dokument har noggrant samlats och skannats in, översatts och försetts med textkritiska kommentarer av redaktörerna. Texterna har ursprungligen skrivits på ett flertal språk, med olika syften och av allt från studenter till kejsare.

Åren som står i centrum för boken utgjorde en dramatisk tid på Afrikas horn, alldeles innan Berlinkongressen 1885, då de europeiska nationerna undvek konflikt genom att fördela koloniala intressesfärer, och 1896, då Menelik II (1844–1913) vann slaget vid Adwa över den italienska armén. Det slaget kom bland annat som en följd av olika översättningar av en tidigare överenskommelse mellan Italien och Abessinien. Yohannes IV (1837–1889) och Menelik, som efterträdde Yohannes som kejsare, strävade efter goda förbindelser med de europeiska stormakterna Frankrike, Italien, Tyskland och Storbritannien. Flera texter i samlingen tar upp denna politiska tematik med en kristen regent som söker samförstånd med sina motparter i Europa.

Detta referensverk har dock en bredd som går långt bortom internationella relationer och koloniala förbindelser. Här rymms allt från privata handelsavtal till privata brev rörande mission, kristen tro och reflektioner över livet. Sven Rubenson (1921–2013) arbetade flera år med att samla material

till sitt stora verk om Etiopiens överlevnad som nation under imperialismens tidevarv. I detta ingick att samla handskrifter och andra primärkällor för att kunna kontrollera vad som verkligen skett. Som alltid när det gäller historieskrivning så finns flera olika versioner av händelserna och att kunna gå tillbaka till källorna är grunden i humanistisk forskning. Rubensons värdefulla arbete har institutionaliserats kanske framför allt på två sätt: dels genom uppbyggnaden av den historiska institutionen vid universitetet i Addis Abeba, med samvetsgranna forskare som Amsalu Aklilu (1929–2013), Getachew Haile (1931–2021) och Shiferaw Bekele, som kunnat fortsätta sina verk trots skiftande politiska förutsättningar för akademisk forskning, dels genom *Acta Aethiopica*-serien, som samlat viktiga historiska dokument från hela 1800-talet. Denna fjärde volym av serien ska ses i detta sammanhang.

Urkunder är trots postmodernismens intåg i akademiska institutioner fortfarande grunden för en historieforskning som går vidare än allmänt tyckande. Källor i sig behöver dock granskas innan de kan tolkas. Här kommer *Acta Aethiopica*-serien till sin rätt. Genom att sätta originaltexter sida vid sida med engelska översättningar kan forskare få tillgång till material som annars kunde vara otillgängligt eller oförståeligt. De utgivna texterna är översatta från original och tidigare översättningar från amhariska, arabiska, engelska, franska, ge'ez, italienska och svenska. De källkritiska kommentarer som följer på varje text är också ovärderliga. Genom att diskutera personer, årtal och kontext sätts texterna i sitt sammanhang och historikerna kan börja sitt verk.

Kanske har *Colonial Powers and Ethiopian Frontiers 1880–1884* sin största betydelse just som grund för fortsatt forskning. För bibliotek som har en etiopisk samling tillhör *Acta Aethiopica*-serien referensverken. Denna fjärde del är den naturliga fortsättningen på bokserien och försvarar därför sin plats som standardverk.

För svensk del är detta inte ovidkommande. I svensk mission och svenskt biståndsarbete har Etiopien varit och är fortfarande högintressant. De frågor som tas upp i texterna om personhistorier, utbildning av flickor, kristen och muslimsk tro, handelsavtal och politiska avtal samt krig och fred är också av allmänt intresse i dag.

Gårdagens historia påverkar hur vi ser på tro och liv, samhälle och politik, utveckling och välbefinnande i dag. Redaktörernas samling och kritiska granskning av texter gör det möjligt för den som vill att gå förbi förutfattade meningar om det som varit genom att följa uppmaningen *ad fontes* – gå tillbaka till källorna.

En stor behållning som en kursiv läsning av dessa texter kan ge är de personliga dimensioner som det kan ge studiet av historia. Två personer med koppling till svensk mission ska här nämnas som exempel. Studenten Mihiret Haylus brev på svenska från 17 februari 1880 om sin barndom och sina erfarenheter i skolan är mycket spännande att läsa. Det är en typ av text som skulle kunna ingå i dagens svenskundervisning, som ett exempel på vad det kan betyda att lära sig att läsa och skriva. Onesimos Nesib (ca 1856–1931), som från att ha varit slav blev en betydande person i svensk missionshistoria, förtjänar också att lyftas fram. Han nämns ofta tillsammans med sin kollega Aster Ganno (ca 1872–1964) i Etiopien i samband med den betydelse de fått för bibelöversättning. Här tänker jag i stället snarast på att han, och andra med honom, skulle kunna lyftas fram i vanlig svensk historieskrivning. Sammanfattningsvis är denna publicering av betydelse som historiskt referensverk, men dessutom vill jag peka på att det är människor som kommer fram genom sina texter. ”Glöm inte kaffet, min vän”, som Burhan Muhammad skrev till Giulio Pestalozza (1850–1930) 17 december 1882.

Torbjörn Toll
Doktorand, Stockholm
DOI: 10.51619/stk.v98i1.23945

Emil Hilton Saggau (red.). *Moderne ortodokse kirker*. Köpenhamn: Samfundslitteratur. 2021. 302 s.

De ortodoxa samfundens närvaro i de nordiska länderna har förändrat det kyrkliga landskapet och gjort att det uppstått ett behov av att förstå vilka de är, var de kommer ifrån, hur de organiserar sig och vilken teologi de har. I föreliggande antologi skriver flera forskare om de olika ortodoxa samfund som mer eller mindre har en närvaro i Danmark, med fokus på deras historia, teologi och praktik. Syftet med antologin är att ge en övergripande bild, vilket gör att det inte blir några djupdykningar i någon särskild kyrka.

Antologin är indelad i tre olika delar. Den första delen fokuserar på de ortodoxa samfundens historia. Denna del består i sin tur av fyra olika kapitel. Det första kapitlet tar avstamp i Konstantin den store (ca 272–337) och den kyrka som formas från det att kristendomen blir statsreligion i Romarriket. Kapitlet fokuserar i stort på kristologiska frågor och den ortodoxa missionens utbredning till dagens Ryssland och andra delar av Östeuropa. Framställningen sträcker sig till Konstantinopels fall, vilket innebär att den behandlar lite mer än 1 000 år. Det andra kapitlet sträcker sig från Konstantinopels fall till Berlinmurens fall 1989, det vill säga drygt 600 år. Kapitlet fokuserar på de olika kyrkorna och läsaren får en övergripande bild av alltifrån de grekisk-ortodoxa och rumänsk-ortodoxa kyrkorna till den koptisk-ortodoxa kyrkan och andra orientaliska kyrkor. Nästa kapitel behandlar nationskyrkorna under temat stat – kyrka – nation. Här får läsaren en inblick i hur relationen mellan kyrka och stat utvecklas efter det osmanska rikets fall. Det sista kapitlet i bokens första del behandlar kyrkornas utveckling i nordöstra Europa. I kapitlet behandlas bland annat ortodoxa samfund i Finland, Estland, Polen och Ryssland.

Bokens andra del består av tre kapitel och behandlar de ortodoxa samfundens teologi, identitet och praktik. I kapitel 5 behandlas